



Upprättandet av den abbasidiska staten

Innehåll

- Orsakerna till den abbasidiska statens uppkomst
- Umayyadstatens svaghet och interna konflikter
- Abbasidernas hemliga organisation och effektiva propaganda
- God ledning och militär organisation
- Faserna i den abbasidiska statens uppkomst
- Den hemliga missionen
- Den abbasidiska revolutionens utropande
- Slaget vid Zab
- Proklamationen av den abbasidiska staten

Upprättandet av den abbasidiska staten (750–1258 e.Kr.) räknas som en av de viktigaste vändpunkterna i den islamiska historien. Den lade grunden för ett nytt styrelsesystem baserat på religiös och politisk legitimitet efter att umayyaderna störtats. Abbasiderna byggde sin makt på stamallianser och effektiv politisk propaganda, understödd av de många klagomål som hade samlats mot det umayyadiska styret.

Orsakerna till den abbasidiska statens uppkomst

Grundandet av den abbasidiska staten år 132 e.H./750 e.Kr. var en av de

största politiska förändringarna i den islamiska historien. Det var inte en slump, utan resultatet av en komplex samverkan av politiska, sociala och ekonomiska faktorer som gjorde det möjligt för abbasiderna att utnyttja umayyadstatens svaghet och bygga en stat som varade i fem århundraden.

Umayyadstatens svaghet och interna konflikter

De ständiga konflikterna inom den umayyadiska familjen efter kalifen Hisham ibn 'Abd al-Maliks död år 125 e.H./743 e.Kr. försvagade den centrala makten. Al-Tabari skriver att "kalifatet blev som en boll som Banu Umayya kastade mellan sig", vilket skapade ett politiskt vakuum som abbasiderna skickligt utnyttjade.

Umayyaderna diskriminerade också **mawali** (icke-arabiska muslimer) genom att ta ut jizya trots deras islam och hindra dem från höga ämbeten. Ibn al-Athir säger i *al-Kamil*: "Umayyaderna föraktade mawali, och det var en av orsakerna till deras fall."

Abbasiderna fick därför ett stort folkligt stöd bland mawali, särskilt i Khurasan, där många kände sig marginaliserade.

Abbasidernas hemliga organisation och effektiva propaganda

Den abbasidiska missionen byggde på en noggrant organiserad hemlig struktur som varade i nästan trettio år (100–132 e.H.). Al-Baladhuri skriver: "Deras mission var hemlig tills dess tänder hade vuxit ut."

De använde smarta slogans som "**al-rida min Al Muhammad**" ("den utvalde från Profetens familj"), vilket gav religiös legitimitet och politisk oklarhet. Ibn Khaldun säger i *al-Muqaddima*: "Deras mission samlade alla oppositionella."

God ledning och militär organisation

Ledare som **Ibrahim al-Imam** och **Abu Muslim al-Khurasani** spelade avgörande roller. Abu Muslim byggde en stark armé i Khurasan som kombinerade arabiska och persiska element. Al-Tabari nämner att "Abu Muslim hade förberett sig i flera år".

Faserna i den abbasidiska statens uppkomst

Den hemliga missionen

Den abbasidiska missionen började i slutet av umayyadtiden, särskilt under Hisham ibn 'Abd al-Malik. Missionärer skickades från Kufa och Khurasan och använde vaga slogans som "al-rida min Al Muhammad" för att undvika förföljelse. De byggde stöd genom att hävda att Abbas ättlingar hade större rätt till kalifatet än umayyaderna.

Missionen organiserades i celler, särskilt i avlägsna områden som Khurasan. Missionärerna låtsades vara handelsmän eller asketer medan de spred revolutionens idéer.

De viktigaste missionärerna var:

- **Muhammad ibn 'Ali al-'Abbasi** – grundaren av missionen
- **Abu Muslim al-Khurasani** – den militära ledaren som gjorde missionen folklig
- **Ibrahim al-Imam** – ledaren som avrättades av umayyaderna

Den abbasidiska revolutionens utropande

I slutet av umayyadstyret gick missionen från hemlighet till öppet uppror. År 129 e.H./747 e.Kr. höll Abu Muslim ett hemligt möte i Merv med sjuttio ledande missionärer. Där beslutades att revolutionen skulle utropas.

De svarta fanorna hissades – senare symbolen för abbasiderna. Abu Muslim höll en fredagskhutba där han öppet kallade till trohetsed för abbasiderna och förklarade umayyaderna illegitima.

Khurasan föll snabbt i abbasidernas händer: Merv, Tus, Nishapur och andra städer. Tusentals araber och mawali anslöt sig. Därifrån marscherade abbasidiska arméer mot Irak under ledning av Qahtaba ibn Shabib.

Slaget vid Zab

Slaget vid Zab var den avgörande vändpunkten som störtade umayyaderna.

Det stod vid floden Zab i norra Irak. Umayyadkalifen Marwan ibn Muhammad ledde en armé på ca 120 000 man. Abbasidernas armé, ca 100 000 man, leddes av **'Abdullah ibn 'Ali**, farbror till Abu al-'Abbas

al-Saffah.

Slaget började 25 Jumada al-Akhira 132 e.H. (januari 750 e.Kr.) och varade i flera dagar. Abbasiderna använde smarta taktiker, bland annat nattliga manövrar över floden som förvirrade umayyaderna.

Resultatet blev en total umayyadisk kollaps. Marwan flydde till Egypten där han dödades. Detta markerade slutet för umayyaderna i öst.

Proklamationen av den abbasidiska staten

Efter segern samlades abbasiderna i Kufa. På fredagen den 12 Rabi‘ al-Awwal 132 e.H. (28 november 749 e.Kr.) svor man trohetsed till **Abu al-‘Abbas al-Saffah** som den första abbasidiska kalifen.

Han bar svarta kläder och höll sin berömda khutba där han sade:

”Vi gick inte ut för världens skull eller för maktens skull, utan för att försvara de svaga.”

Han betonade sin religiösa legitimitet som ättling till Profetens farbror al-‘Abbas.

De första åtgärderna var:

- **Utnämningar:** al-Mansur utsågs till tronföljare, ‘Abdullah ibn ‘Ali till arméledare
- **Eliminering av rivaler:** förföljelse av umayyadernas kvarlevor
- **Byggandet av huvudstaden:** staden al-Hashimiyya nära Kufa
- **Ekonomiska reformer:** omfördelning av rikedomar till anhängarna

Källor

- al-Tabari: *Tarikh al-Rusul wa-l-Muluk*
- Ibn al-Athir: *al-Kamil fi al-Tarikh*
- al-Baladhuri: *Futuh al-Buldan*
- al-Suyuti: *Tarikh al-Khulafa’*
- Muhammad Suhayl Taqush: *Tarikh al-Dawla al-‘Abbasiyya*